

مدیریت ورزشی _ خرداد و تیر ۱۳۹۵
دوره ۸، شماره ۲، ص: ۲۳۵ - ۲۴۹
تاریخ دریافت: ۹۳ / ۰۷ / ۱۶
تاریخ پذیرش: ۹۳ / ۰۹ / ۱۷

ارائه مدل غرور ملی با تأکید بر جایگاه ورزش

معصومه فدایی ده چشمه^۱ - حسین عیدی^{۲*} - همایون عباسی^۳
۱. کارشناس ارشد، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه رازی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران. ۲. استادیار،
دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه رازی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران. ۳. استادیار، دانشکده تربیت بدنی
و علوم ورزشی، دانشگاه رازی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران

چکیده

هدف پژوهش حاضر ارائه مدل غرور ملی و ابعاد آن با تأکید بر ورزش است. جامعه آماری پژوهش کلیه استادان و دانشجویان مقطع دکتری رشته‌های تربیت بدنی و سایر رشته‌ها در دانشگاه‌های دولتی کشور بودند. از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای بر مبنای توزیع جغرافیایی استفاده شد. نمونه‌های پژوهش، براساس تحلیل عاملی اکتشافی حداقل ۲ و حداکثر ۱۰ برابر گویه‌های پرسشنامه تعیین و در نهایت ۳۲۵ پرسشنامه جمع‌آوری شد. از پرسشنامه محقق ساخته با مطالعه مبانی نظری، مصاحبه نیمه‌هدایت شده با استادان مدیریت ورزشی و علوم اجتماعی در یک فرایند اکتشافی تنظیم شد. با استفاده از نرم‌افزار لیزرل و تحلیل عاملی تأییدی مدل غرور ملی در قالب هفت عامل غرور فرهنگی و ادبی، غرور ناشی از تاریخ و تمدن، غرور نظامی، غرور سیاسی، غرور علمی، غرور اقتصادی و غرور ورزشی، شناسایی شدند. همچنین شاخص‌ها دارای برازندگی مناسب مدل بود. پیشنهاد می‌شود پژوهشگران به آزمایش و توسعه این مدل در حوزه‌های مختلف ورزش و غیرورزشی بپردازند.

واژه‌های کلیدی

غرور علمی، غرور ملی، غرور نظامی، غرور ورزشی، هویت ملی.

مقدمه

بدون اغراق، ورزش آینه تمام‌نمایی است که در آن ملت‌ها، جوامع، مردان و زنان می‌توانند حال حاضر خود را ببینند. این بازتاب گاهی روشن، گاهی تاریک، گاهی تحریف و گاهی بزرگ شده است. این آینه استعاره‌ای از نشاط جمعی در مقابل افسردگی، امنیت در مقابل ناامنی، غرور در برابر تحقیر، و از خودبیگانگی است. بنابراین، شرکت در ورزش را می‌توان نشانه تمدن، سلامتی و شادکامی یک کشور محسوب کرد (۳).

هویت ملی با بهره‌گیری از توانایی‌های نمادین مانند زبان، دین، گذشته تاریخی، منافع مشترک وفاق اجتماعی و همبستگی ملی را تقویت می‌کند. به‌علاوه موجب ایجاد آگاهی ملی و جهت‌دهی به زندگی اجتماعی می‌شود. ملی‌گرایی، نوعی آگاهی جمعی است؛ یعنی آگاهی به تعلق به ملت که آن را «آگاهی ملی» می‌خوانند که اغلب، پدیدآورنده حس وفاداری، شور و دل‌بستگی افراد به عناصر تشکیل‌دهنده ملت (نژاد، زبان، سنت‌ها و عادت‌ها، ارزش‌های اجتماعی و اخلاقی) و به‌طور کلی فرهنگ است. بنابراین، ملی‌گرایی از سه مؤلفه تعلق ملی، غرور ملی و ارتباط با هموطن تشکیل شده است (۴). اگرچه غرور ملی اغلب در زمینه موفقیت ورزشی مورد بحث است، تعریف منسجم و واحدی از این وضعیت وجود ندارد. در تعریف نسبتاً دقیق، غرور ملی عبارت است از یک طبقه‌بندی گسترده شامل پدیده‌هایی مانند پاسخ عاطفی مردم، دامنه خشنودی، قضاوت‌های جهانی، رضایت از زندگی و پیشرفت‌های ملی (۱۴). هالمن، برور و هنریچ^۱ (۲۰۱۳) بیان می‌کنند که این مفهوم دو جزء مشخص عاطفی و شناختی دارد؛ بعد عاطفی به عاطفه مثبت و منفی اشاره دارد و ارزیابی لذت‌باورانه است که از طریق عواطف و احساسات هدایت شده است، درحالی‌که بخش شناختی ارزیابی مبتنی بر اطلاعاتی از نحوه زندگی تا اندازه‌گیری انتظارات شخص و شبیه یک زندگی ایده‌آل پیش‌بینی شده است (۱۳). از طرفی، غرور ملی عاطفه مثبتی است که مردم نسبت به کشور خود احساس می‌کنند (۲۱). غرور ملی هر کشور با وضعیت تاریخی و اجتماعی فعلی منحصر به فرد آن کشور و از طریق موقعیت اجتماعی و اقتصادی هر فرد در آن جامعه شکل می‌گیرد و تأثیر آن بر نگرش افراد را در بسیاری از موارد متمایز می‌سازد (۱۸). هولیهان^۲ (۱۹۹۷) اشاره می‌کند که دولت‌ها به دنبال تلاش برای ایجاد و تقویت حس وحدت ملی در صحنه جهانی از طریق استفاده از راهبردهای مختلفی مانند استفاده از سرود ملی، پرچم، صدور پول

1 . Hallmann, Breuer , hnreich

2 . Houlihan

ملی، تشکیل نیروهای مسلح، عضویت در سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان ملل، اتحادیه اروپا، کمیته بین‌المللی المپیک و مشارکت در رویدادهای مهم بین‌المللی ورزشی‌اند (۱۴). از طرف دیگر، لچنر^۱ (۲۰۰۷)، به نقل از چالیپ^۲، (۲۰۰۶) اقدامات رایج دولت‌ها برای مشارکت در ورزش را سلامت جامعه، توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی و غرور ملی بیان کرد و به این نتیجه رسید که توجیه دولت برای سرمایه‌گذاری در ورزش این است که منافع اجتماعی و روانی زیادی مانند تقویت حس هویت ملی و غرور ملی را دارد. از طرف دیگر، رویدادهای ورزشی موقعیت‌های مناسبی را برای معرفی انواع مختلف هویت ملی فراهم می‌کند (۱۷). برای مثال بازسازی رویدادهای تاریخی یا افسانه‌ای و انتخاب نمادهای ملی و آداب و رسوم که در برنامه بازی‌های ملی در رقابت‌های ورزشی منعکس می‌شود، نمونه‌هایی از انواع مختلف هویت ملی است. از طرفی، غرور ملی به وسیله تحریک در رویدادهای بین‌المللی ورزشی با قرارگیری "ما در برابر آنها" و از طریق اعمالی مانند تکان دادن پرچم، پخش سرودهای ملی، استفاده از نمادهای ملی‌گرایانه و غیره شکل می‌گیرد (۲۴). کواکلی^۳ (۲۰۰۹) بیان کردند که رقابت‌های ورزشی بزرگ مانند بازی‌های المپیک، جام جهانی فوتبال و غیره، ملت‌ها را تشویق می‌کند که دور از اختلافات و با روحیه جوانمردی کنار یکدیگر جمع شوند و به رقابت بپردازند. از طرف دیگر، این رقابت‌ها فرصتی را برای معرفی فرهنگ‌های جدید، مبادله فرهنگی و ترویج وجهه مثبت از آداب و رسوم کشورها فراهم می‌کند (۷).

بنابراین، غرور ملی را می‌توان از جنبه‌های غرور فرهنگی، غرور تاریخی و غرور سیاسی-اقتصادی جامعه بررسی کرد. غرور ملی به احساسات میهن‌پرستی و ناسیونالیسمی مربوط است و میهن‌پرستی عشق به یک کشور و وفاداری به کشور محسوب می‌شود (۲۱).

دوپونا و کواکلی^۴ (۲۰۱۰) به بررسی ارتباط بین ورزش و هویت ملی در اسلونی پرداختند. یافته‌ها نشان داد که ورزش عامل مؤثری در شکل‌گیری و توسعه هویت ملی در شهروندان این کشور است (۱۰). موور^۵ (۲۰۱۲) در یک پژوهش بین‌المللی از طریق خبرگزاری بی‌بی‌سی^۶ نشان داد که بیشتر ساکنان ۱۸ کشور از بین ۲۰ کشور مورد مطالعه، عملکرد قهرمانان ورزشی ملی را در بازی‌های المپیک

-
- 1 . Lechner
  - 2 . Chalip
  - 3 . Coakley
  - 4 . Doupona & Coakley
  - 5 . Mower
  - 6 . BBC

موجب تقویت احساس غرور ملی محسوب کردند (۱۹). در این زمینه، ایوانز و کلی^۱ (۲۰۰۲) نتیجه گرفتند که موفقیت بین‌المللی ورزشی برای کشورهای کوچک به نسبت کشورهای بزرگ‌تر موجب ابراز غرور ملی و شادی بیشتر می‌شود (۱۲). از طرف دیگر، تاپیک و کواکلی^۲ (۲۰۱۰) نشان دادند که مردم در سراسر جهان از توسعه اقتصادی، هنر و ادبیات و ورزش، احساس غرور ملی دارند که این بر خلاف بسیاری از فرضیه‌های جهانی شدن است. بنابراین، غرور در اقتصاد بیشترین تنوع، و غرور در علم نیز تا حد زیادی دارای تنوع در میان ملت‌ها است، درحالی‌که غرور در هنر و ادبیات و ورزش کمتر است (۲۳). دی بوسچر، دی ناپ، ون بوتنبرگ، شبیلی و بینگا^۳ (۲۰۰۹) عنوان کردند که ورزش قهرمانی بر غرور ملی، اعتبار بین‌المللی، ایجاد نشاط در جامعه، توسعه ورزش و افزایش محبوبیت ورزش تأثیرگذار است (۸). از طرفی، کاوتسوس و مانسکی^۴ (۲۰۱۰) گزارش کردند که میزبانی یک رویداد بزرگ ورزشی سبب افزایش میزان شادی و نشاط در جامعه خواهد شد. همچنین، درجه و میزان شادی و نشاط به سطح برگزاری رویداد یعنی ملی، منطقه‌ای یا بین‌المللی بودن آن بستگی دارد (۱۶). پائولوسکی، دون وارد و راسوت^۵ (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان «آیا غرور ملی ناشی از موفقیت‌های ورزشی بین‌المللی در ایجاد نشاط و شادابی جامعه مؤثر است یا خیر»، پس از بررسی بین‌المللی به این نتیجه رسیدند که موفقیت بین‌المللی ورزشی و غرور ملی به‌تنهایی موجب ایجاد نشاط و شادی^۶ در جامعه نخواهند شد و عوامل دیگری مانند میزبانی رویدادهای ورزشی و توسعه ورزش نیز مؤثر خواهند بود (۲۰). الینگ، هیلورد و ون دن‌دول^۷ (۲۰۱۴) با بررسی یک مطالعه طولی در زمینه غرور ملی و تأثیر آن از طریق موفقیت ورزشی به این نتیجه رسیدند که غرور ملی به‌عنوان یک مؤلفه ثابت هویت ملی تحت تأثیر موفقیت‌های ورزشی در میدا بین‌المللی افزایش می‌یابد که این میزان در ورزشکاران، مردان و افراد غیرمهاجر بیشتر است (۱۱). دنهام^۸ (۲۰۱۰) در پژوهشی عنوان کرد که مردان نسبت به زنان غرور ملی بیشتری در زمینه ورزش نشان دادند و افراد با تحصیلات پایین‌تر نسبت به افراد با تحصیلات بالاتر غرور ملی بیشتری در زمینه ورزش داشتند (۹). از طرف دیگر، غفوری، قاسمی و خلیلی (۱۳۹۰) با بررسی ملی-

-
1. Evans & Kelly
  2. Topic, Coakley
  3. DeBosscher, DeKnop, Vanbottenburg, Shibli, Bingha
  4. Kavetsos, Szymanski
  5. Pawlowski., Downward, Rasciute
  6. Subjective Well-being
  7. Elling, Hilvoorde & Van Den Dool
  8. Denham

گرایی به مثابه انگیزه هواداران تیم ملی فوتبال ایران نشان دادند که بین مؤلفه‌های ملی‌گرایی با یکدیگر و رسانه‌های گروهی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، در رتبه‌بندی مؤلفه‌های ملی‌گرایی به ترتیب غرور ملی، ارتباط با هموطنان، هویت و تعلق ملی رتبه‌های اول تا سوم را داشتند (۴).

ابراهیم‌پور، رسول‌زاده و شیخ‌الاسلامی (۱۳۹۲) با بررسی تقویت احساس عزت نفس همگانی جمعی (غرور ملی) به این نتایج رسیدند که برای پرداختن به جنبه‌های احساسی هویت ملی باید عواطف، احساسات و ارزیابی‌هایی را که احساس هویت ملی را تشکیل می‌دهند، در بین نوجوانان و جوانان برجسته کرد (۱). چانگ و چو^۱ (۲۰۰۸) در پژوهشی با عنوان «متغیرهای تعیین‌کننده، تغییرات و پیشنهادها در مورد غرور ملی در کره جنوبی» نشان دادند که مردم کره جنوبی احساس غرور ملی بیشتری در موفقیت‌های ورزشی، تاریخ، علم و فناوری نسبت به سیاست و سیستم‌های رفاه اجتماعی داشتند. علاوه بر این، مردم کره جنوبی که جوان‌تر و دارای تحصیلات بهتر یا درآمد بیشتر بودند، تمایل کمتری به افتخار به کشور، احساسات برتری ملی یا وفاداری به ملت خود داشتند (۶).

با توجه به مسائل مطرح‌شده، مباحث مربوط به هویت ملی و غرور ملی از جمله موضوعات بین‌رشته‌ای در جامعه‌شناسی ورزشی و مدیریت ورزشی‌اند، که در این زمینه می‌توان بخشی از دلایل مهم مشارکت دولت‌ها در ورزش و به‌ویژه ورزش قهرمانی را کسب افتخار و ایجاد نشاط و شادی در جامعه و به عبارتی تقویت غرور ملی و انسجام ملی در سطح جامعه محسوب کرد. بنابراین، واکاوی مباحث مرتبط با غرور ملی و شناسایی ابعاد آن که موجب تقویت انسجام ملی در جامعه می‌شود، اهمیت خاصی دارد. در این بین شناسایی ابعاد غرور ملی و مهم‌تر از آن تعیین نقش و جایگاه ورزش در بین سایر عواملی که موجب ایجاد غرور ملی در کشور می‌شود، موضوع پژوهش حاضر است. بنابراین، هدف پژوهش ارائه مدل غرور ملی و ابعاد آن با تأکید بر جایگاه ورزش از منظر استادان و دانشجویان دوره دکتری رشته تربیت بدنی است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر اکتشافی و پیمایشی و از لحاظ هدف در زمره تحقیقات کاربردی است. جامعه آماری پژوهش استادان و دانشجویان (مقطع دکتری) تربیت بدنی و سایر رشته‌های دانشگاه‌های دولتی کشور

بودند. با توجه به حجم زیاد جامعه و عدم شناسایی کامل تعداد جامعه، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و بر مبنای توزیع جغرافیایی استفاده شد. از بین دانشگاه‌های دولتی پنج منطقه جغرافیایی یعنی شمال، جنوب، مرکز، شرق و غرب دانشگاه‌های استان‌های گیلان، کرمان، اصفهان، شهرکرد، مشهد، سمنان و کرمانشاه از بین رشته‌های علوم انسانی، فنی، علوم پایه، کشاورزی و تربیت بدنی انتخاب شدند. با توجه به اینکه نمونه‌های پژوهش در روش تحلیل عاملی اکتشافی (EFA) براساس تعداد متغیرهای اکتشافی حداقل ۲ برابر و حداکثر ۱۰ برابر متغیرها تعیین می‌شوند (۴)، به همین دلیل با توجه به تعداد گویه‌ها، در مجموع ۳۵۰ پرسشنامه توزیع شد که از این بین، ۱۰۵ پرسشنامه بین استادان و ۲۴۵ پرسشنامه بین دانشجویان دکتری توزیع و در نهایت ۳۲۵ پرسشنامه یعنی ۹۱ پرسشنامه متعلق به استادان و ۲۳۴ پرسشنامه مربوط به دانشجویان دکتری به شکل صحیح تحلیل شد. به دلیل نبود پرسشنامه مرتبط از پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شد. برای این منظور، ضمن بررسی کتاب‌های دانشگاهی و نیز مقالات متعدد علمی و مصاحبه نیمه‌هدایت‌شده با استادان مدیریت ورزشی، جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی، فهرستی از مهم‌ترین متغیرهای مرتبط با موضوع غرور ملی با تأکید بر جایگاه ورزش تهیه و سپس ۸۱ گویه استخراج شد. پانزده نفر از متخصصان مدیریت ورزشی در مورد روایی صوری آن اظهار نظر کردند. پس از اصلاحات، پرسشنامه ۸۱ سؤالی طی یک مطالعه راهنما از نمونه ۳۰ نفری تکمیل و پس از تجزیه و تحلیل آنها، پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ($\alpha=0/79$) برآورد شد و در نهایت پرسشنامه بین نمونه‌ها توزیع شد. برای شناسایی عوامل غرور ملی و روایی سازه ابزار تحقیق از روش تحلیل عاملی اکتشافی با چرخش متعامد استفاده شد که در نهایت با تعیین مبنای ۰/۳ برای سؤالات، تعداد ۱۰ گویه (۵۹، ۶۷، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۱۹، ۱۶، ۱۷) به دلیل بار عاملی کمتر از ۰/۳ حذف و در نهایت ۷۱ گویه در هفت عامل غرور فرهنگی و ادبی (۱۲ گویه)، غرور ناشی از تاریخ و تمدن (۸ گویه)، غرور نظامی (۱۴ گویه)، غرور سیاسی (۱۰ گویه)، غرور علمی (۸ گویه)، غرور اقتصادی (۵ گویه) غرور ورزشی (۱۴ گویه)، طبقه‌بندی شد. همچنین، میانگین مجموع این هفت عامل نمره نهایی غرور ملی را تشکیل داد. از تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از نرم‌افزار لیزرل برای تعیین روایی سازه پرسشنامه، استفاده شد.

یافته‌ها

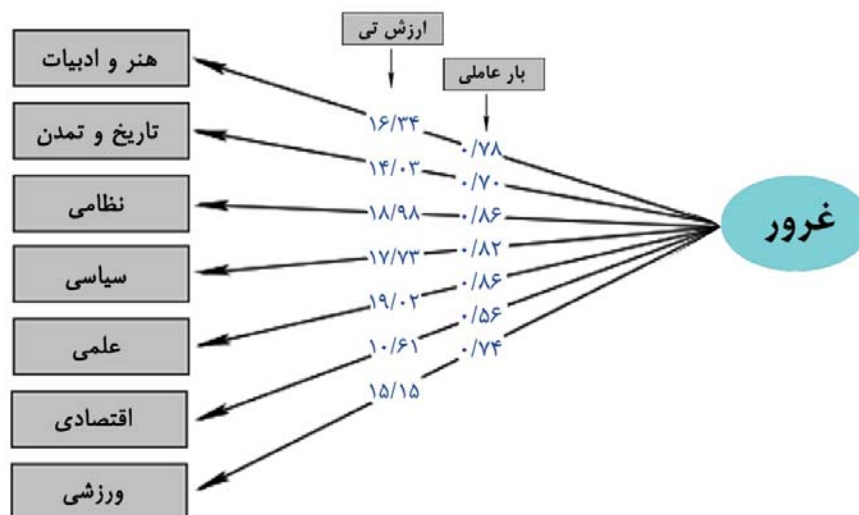
نتایج جدول ۱ به توصیف ابعاد شش‌گانه مقیاس غرور ملی و ابعاد آن با تأکید در ورزش پرداخته است که بالاترین میانگین مربوط به عامل غرور نظامی ($M=30/40$) و پایین‌ترین میانگین مربوط به غرور اقتصادی ($M=14/49$) است. ماتریس همبستگی پیرسون نشان داد که بین غرور نظامی با غرور ملی ($r=0/892$) بیشترین همبستگی و بین غرور اقتصادی با غرور ملی ($r=0/582$) کمترین ارتباط وجود داشت. از طرفی، بیشترین همبستگی غرور ورزشی با غرور علمی $r=0/677$ بود.

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد و همبستگی ابعاد غرور ملی

ردیف	میانگین	انحراف استاندارد	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱	۳۰/۴۰	۱۱/۲۲								
۲	۲۷/۸۰	۹/۵۳	۰/۷۲۸**							
۳	۲۰/۷۱	۶/۴۸	۰/۶۳۸**	۰/۵۳۴**						
۴	۱۹/۹۹	۷/۹۸	۰/۷۲۹**	۰/۷۱۳**	۰/۵۶۰**					
۵	۱۷/۵۷	۶/۳۳	۰/۶۰۹**	۰/۶۰۰**	۰/۴۸۱**	۰/۶۷۷**				
۶	۱۵/۳۶	۵/۰۸	۰/۶۷۰**	۰/۶۰۷**	۰/۶۵۹**	۰/۶۷۸**	۰/۵۶۳**			
۷	۱۴/۴۹	۴/۷۷	۰/۴۵۸**	۰/۵۳۴**	۰/۳۳۸	۰/۴۸۹**	۰/۴۸۲**	۰/۳۵۶		
۸	۱۴۲/۷۷	۳۹/۹۴	۰/۸۹۲**	۰/۸۳۹**	۰/۷۱۱**	۰/۸۷۳**	۰/۷۹۴**	۰/۷۸۹**	۰/۵۸۲**	

$P < 0/01$

یافته دیگر پژوهش با توجه به شکل ۱، مدل غرور ملی و ابعاد آن با تأکید بر جایگاه ورزش را نشان می‌دهد. در این مدل بار عاملی و ارزش تی مرتبط با عوامل مربوط به غرور ملی نشان می‌دهد که دو عامل غرور نظامی و علمی تبیین‌کننده‌های مهم غرور ملی‌اند.

شکل ۱. مدل نهایی غرور ملی با تأکید بر ورزش

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که مجذور خی برابر با $20/12$ و درجه آزادی 841 و سطح معناداری $0/001$ است. شاخص‌های نیکویی برازش (GFI) است که نشان‌دهنده برازش قابل قبول است. شاخص RMSEA نیز $0/08$ بود که چون کمتر از $0/1$ بود، نسبتاً مناسب است. سایر شاخص‌ها یعنی CFI، NNFI، NFI، AGFI، GFI همگی بالاتر از $0/9$ است که مناسب بودن ابعاد مدل غرور ملی را تأیید می‌کنند. از طرف دیگر، $51/20$ درصد از واریانس غرور ملی توسط این مدل تبیین شد.

جدول ۲. شاخص‌های برازش غرور ملی و ابعاد آن

RMSEA	AGFI	GFI	NFI	NNFI	CFI	P	df	X^2	میزان
0/08	0/92	0/98	0/97	0/99	0/98	0/001	841	20/12	

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش، ارائه مدل غرور ملی با تأکید بر جایگاه ورزش از دیدگاه نخبگان علمی جامعه بود. یافته اول پژوهش مطابق نتایج شکل ۱ نشان داد که مدل غرور ملی براساس خروجی نرم‌افزار لیزرل دارای هفت عامل غرور ناشی از فرهنگ و ادب، غرور نظامی، غرور سیاسی، غرور ورزشی، غرور علمی، غرور ناشی از فرهنگ و تمدن و غرور اقتصادی بود که زیرساخت‌های مدل پژوهش را تشکیل دادند. در

تحلیل عامل‌های این مدل نتایج حاکی از آن بود که عامل غرور نظامی و علمی در کشور از دیدگاه پاسخ‌دهندگان با توجه به بار عاملی و ارزش تی دارای بیشترین همبستگی با غرور ملی بود. در تحلیل این بخش از یافته‌ها باید گفت که غرور نظامی بر قدرت و توان دفاعی و بازدارندگی کشورها تأکید دارد. یکی از مهم‌ترین مسائل در اطلاع‌رسانی هر کشوری موضوع قدرتمندی نیروهای نظامی آن کشور است که موجب برانگیختن غرور ملی افراد جامعه می‌شود. این حرکت از سوی کشورهای پیشرفته بسیار انجام می‌گیرد و حتی در بعضی کشورها بیشتر فیلم‌هایی که نشان از قدرت و ابهت نیروی نظامی آن کشور دارد، با بودجه (یا کمک‌هزینه) وزارت دفاع آن کشور تهیه می‌شوند. تاپیک و کواکلی (۲۰۱۰) گزارش کردند که مردم در سراسر جهان از توسعه اقتصادی، هنر و ادبیات و ورزش، احساس غرور ملی دارند، بنابراین غرور در اقتصاد دارای بیشترین تنوع، و غرور در علم نیز تا حد زیادی دارای تنوع در میان ملت‌هاست، در حالی که غرور در هنر و ادبیات و ورزش کمتر است. همچنین، چانگ و چو (۲۰۰۸) بیان کردند که مردم کره جنوبی احساس غرور ملی بیشتری در موفقیت‌های ورزشی، تاریخ، علم و فناوری نسبت به سیاست و سیستم‌های رفاه اجتماعی دارند و تأکیدی بر غرور نظامی نشده، که با این یافته پژوهش حاضر مغایر است. در توجیه این مغایرت، وضعیت ژئوپولیتیک و موقعیت حساس منطقه‌ای ایران در مقایسه با سایر کشورهای جهان، تهدیدهای منطقه‌ای و جهانی و فشارهای سیاسی و تحریم‌های ناجوانمردانه علیه کشور شاید دلایلی بر توجه خاص پاسخ‌دهندگان به غرور نظامی بود. همچنین تقویت عامل نظامی و اهمیت آن برای کشور در راستای قدرت بازدارندگی و پیوند آن با امنیت جامعه سبب شده است که پیشرفت‌های نظامی اولویت مهم برای غرور ملی از دیدگاه پاسخ‌دهندگان باشد. در این زمینه، همگام با پیشرفت‌های علمی و خودکفایی کشور در ساخت تجهیزات بازدارنده نظامی می‌تواند تضمین حیات جامعه و برقراری امنیت در منطقه‌ای باشد که همواره از سوی جبهه استکبار با تهدیدها و حملات اشغال‌گرایانه نظامی همراه بوده است.

از طرف دیگر، غرور علمی عامل مهم دیگر پژوهش حاضر است که بر پیشرفت و توسعه علمی در حوزه‌های مختلف تمرکز داشت. این یافته با نتایج ایوانز و کلی (۲۰۰۲) و چانگ و چو (۲۰۰۸) که غرور ناشی از موفقیت علمی را یکی از ابعاد مهم غرور ملی گزارش کردند، همسوست. در تحلیل این بخش باید گفت که علم و فناوری مقدمه اساسی و بنیادین توسعه پایدار و پیش‌نیاز ضروری پیشرفت و اعتلای کشورهاست، همچنین امروزه مهم‌ترین مؤلفه توانمندی کشورها را می‌توان علم و فناوری دانست که در مقایسه با سایر توانمندی‌ها مانند اقتصاد، سیاست، نظامی، بهره‌مندی از مواهب طبیعی و غیره به مراتب

بیشتر در کانون توجه دولت‌ها قرار دارد. از طرف دیگر، هیچ کشوری نمی‌تواند در آینده نه‌چندان دور (و بلکه هم‌اکنون) امیدوار باشد که در نظام آتی جهانی نقش اساسی داشته باشد، بنابراین چاره‌ای برای ارتقا و به حد مطلوب رساندن سطح علمی خود ندارد (۱). بررسی وضعیت پیشرفت‌های علمی هر جامعه با توجه به چند شاخص جهانی مانند میزان مقاله‌های علمی انتشار یافته در مجله‌های معتبر، نسبت دانشجوی به جمعیت، تعداد اختراعات و اکتشافات ثبت‌شده در سازمان‌های ملی و جهانی و مواردی از این دست، می‌تواند وضعیت علمی کشور را نشان دهد. علاوه بر نقش افزایش تولید علم در بحث توسعه علمی کشور، نقش کاربرد علم و ایجاد فناوری نیز حائز اهمیت است. امروزه فناوری به‌عنوان یک عامل راهبردی برای توسعه اقتصادی کشورها مطرح است. همچنین دستیابی و به‌کارگیری مؤثر فناوری‌های جدید، یکی از راه‌های اساسی کسب قدرت، نفوذ و رقابت بین‌المللی در کشورهای پیشرفته صنعتی است. ایوانز و کلی (۲۰۰۲) بیان کردند که در کشورهای ثروتمند علم به‌عنوان یک فرهنگ فراملی جا افتاده است. خوشبختانه کشور در سال‌های اخیر شاهد پیشرفت‌های پزشکی، نانو فناوری، انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای و کسب رتبه‌های شایسته به اذعان مراکز مطالعاتی و پایگاه‌های استنادی دنیا بوده است که نشان از حرکت و روند رو به رشد علمی کشور دارد که عاملی برای تقویت حس خودباوری و غرور ملی در جامعه است.

یافته دیگر که تمرکز پژوهش نیز بر آن بود، بر غرور ناشی از ورزش تأکید دارد که بر ابعاد مختلف حوزه ورزش و به‌ویژه موفقیت‌های ورزشی در سطح بین‌المللی تأکید داشت. این یافته با نتایج تحقیقات الینگ و همکاران (۲۰۱۴)، پائولوسکی و همکاران (۲۰۱۳)، دوپونا و کواکلی (۲۰۱۰)، چانگ و چو (۲۰۰۸)، دنهام (۲۰۱۰) و دی بوسچر و همکاران (۲۰۰۹) که همگی بر نقش مهم ورزش و به‌ویژه موفقیت بین‌المللی ورزشکاران در رویدادهای المپیک، جام جهانی و غیره در تهییج حس غرور ملی و تقویت هویت و انسجام ملی تأکید داشتند، همسوست. در این زمینه، ورزش می‌تواند روشی مؤثر برای ایجاد ساختاری صلح‌آمیز در جامعه باشد. به کمک ورزش محیطی ایجاد می‌شود که در آن مردم با هم متحد می‌شوند و برای رسیدن به هدف واحد تلاش می‌کنند. احترام به یکدیگر و به اشتراک گذاشتن فضا و امکانات از تأثیرات صلح‌آمیز ورزش است. از طرفی، ورزش قهرمانی می‌تواند در سال‌های حساس پیش رو گام‌های بلندی برای عزت و افتخار ایران بردارد، چراکه ورزش می‌تواند بسیاری از کاستی‌های موجود در کشور را در مقاطع مختلف زمانی پوشش دهد و پرچم ایران اسلامی را در دنیا به اهتزاز درآورد. برای مثال موفقیت‌های اخیر کشور در صعود به جام جهانی، موفقیت‌های والیبالی کشور در

عرصه جهانی و کسب مدال‌های مختلف در بازهای المپیک، موجب حضور مردم در خیابان‌ها و پرداختن به شادی و ایجاد سرمایه اجتماعی در جامعه شد. به عبارتی، هیچ رویدادی در جهان شاید به اندازه ورزش موجب ایجاد و تقویت غرور ملی، انسجام ملی و تقویت هویت ملی نشود و تجربه‌های گذشته در موفقیت‌های ورزشی کشور در سطح بین‌المللی تأییدی بر این ادعاست. اگرچه در این پژوهش غرور ناشی از ورزش در رتبه پنجم قرار گرفت، این احتمال و پیش‌فرض وجود دارد که در پژوهشی با حضور همه افراد و اقشار جامعه این اولویت تغییر محسوس داشته باشد، چراکه ورزش و به‌ویژه ورزش قهرمانی عاملی بسیار مهم در تقویت و ایجاد غرور ملی است. بخش دیگر یافته‌های پژوهش براساس نتایج جدول ۱، نشان داد که بالاترین میانگین مربوط به عامل غرور نظامی و پایین‌ترین میانگین مربوط به غرور اقتصادی بود. همچنین ماتریس همبستگی پیرسون نشان داد که بین غرور نظامی با غرور ملی بیشترین همبستگی و بین غرور اقتصادی با غرور ملی کمترین ارتباط وجود داشت. از طرفی، بیشترین همبستگی غرور ورزشی با غرور علمی بود. در زمینه غرور نظامی و علمی در بالا مباحثی مطرح شد، اما در مورد میانگین پایین غرور ناشی از اقتصاد باید گفت که این عامل بر وضعیت اقتصادی و منابع آن در کشور، تأکید دارد. در این زمینه، ایوانز و کلی (۲۰۰۲) بیان کردند که مردم در سراسر جهان از توسعه اقتصادی، هنر و ادبیات و ورزش احساس غرور ملی دارند. در تحلیل این بخش باید گفت که غرور ناشی از پیشرفت‌های اقتصادی و تأثیرگذاری بر اقتصاد جهانی منبع مهمی برای غرور ملی اغلب کشورهاست. برای مثال پیشرفت‌های اقتصادی کشورهای صنعتی مانند چین، آمریکا، آلمان، ژاپن و غیره علاوه بر رفاه در جامعه، غرور ناشی از این برتری در مقایسه با سایر کشورهای جهان را به همراه دارد. در سال‌های اخیر به دلیل وضعیت اقتصادی جامعه و فشارهای اقتصادی وارد بر جامعه که ناشی از تحولات بین‌المللی و تحریم‌های سنگین قدرت‌های جهانی علیه کشور و سوءمدیریت کشور بود، شاهد کاهش حس غرور و پذیرش واقعیت عدم رفاه کلی در جامعه با وجود منابع غنی انرژی، معادن و غیره بودیم. بنابراین، رفاه اقتصادی عاملی مهم در تقویت و بهبود غرور ملی در جامعه است. از طرفی، براساس آمار بانک جهانی رفاه اقتصادی جامعه در ایران پس از بلاروس و سودان در پایین‌ترین جایگاه جهانی قرار گرفته است. شاخص رفاه اقتصادی که از اختلاف نرخ رشد تولید ناخالص ملی و نرخ تورم حاصل می‌شود، در ایران در سال‌های منتهی به ۹۲ و ۹۳ به منفی ۳۵ درصد رسیده، این در حالی است که میانگین جهانی این شاخص منفی ۳ درصد است. این میانگین جهانی در حالی به دست آمده است که بسیاری از کشورها به‌ویژه کشورهای توسعه‌یافته و اروپایی از بحران اقتصادی و در نتیجه کاهش تولید رنج می‌برند. با توجه

به وضعیت تورم در کشور، خروج از بن‌بست رکود تورمی می‌تواند افزایش رفاه اقتصادی جامعه را در دولت تدبیر و امید به‌همراه داشته باشد. از طرف دیگر، فرضیه فرایند تمدن نشان می‌دهد که غرور در اقتصاد باید به‌جای یکی از ابعاد غرور و افتخار یعنی عامل نظامی باشد، بنابراین باید رابطه مثبتی بین غرور و افتخار در اقتصاد و گسترش اقتصادی در مقابل، رویکرد پست متریالیسم^۱ وجود داشته باشد که نشان می‌دهد که غرور ملی در اقتصاد با موفقیت اقتصادی کاهش می‌یابد. در این دیدگاه، افراد پس از برآورده شدن نیازهای مهم فیزیولوژیک در نظریه مازلو^۲ (۱۹۴۵) جایگاه خود را در سطوح زیبایی‌شناسی جدید فردی و اجتماعی به‌دست می‌آورند (۱۲).

بخش پایانی یافته‌ها با توجه به نتایج جدول ۱، بر سایر عوامل غرور ملی مانند غرور سیاسی که بر جنبه‌های مختلف سیاسی و سیاست خارجی کشور، تأکید دارد، اشاره کرده است که به لحاظ میانگین عوامل در رتبه دوم بعد از غرور نظامی قرار داشت. در تحلیل این بخش باید گفت که اهمیت پاسخ‌دهندگان بر غرور نظامی و سیاسی شاید تأکیدی بر وضعیت و موقعیت سیاسی ایران در سال‌های اخیر و تنگناها و فشارهای تحریمی از جانب قدرت‌های جهان و نوع ایستادگی و مقاومت ایران و از طرفی سیاست خارجی منطقی و اصولی سازنده همراه با تکریم را در وضعیت کنونی، به‌دنبال دارد. بنابراین، اهمیت این عامل نیز تمرکز بر وضعیت حساس سیاسی کشور و روی کار آمدن دولتی منطقی و پیامدهای مثبت هر گونه تعامل بین‌المللی سازنده است که می‌تواند تأثیرات بهتری در زندگی مردم و تقویت حس غرور ملی داشته باشد. از طرف دیگر، غرور ناشی از هنر و ادبیات که بر پیشینه ادبی و فرهنگی ایران که دارای غنای فرهنگی است و غرور ناشی از تاریخ و تمدن که بر پیشینه تاریخی کشور تمرکز داشته و بر جنبه‌های باستانی و ملی‌گرایی تأکید دارد، به‌مثابه سایر ابعاد غرور ملی جایگاه ویژه‌ای در جوامع در بررسی غرور ملی داشتند. برای مثال چانگ و چو (۲۰۰۸) در پژوهشی در مورد غرور ملی در کره جنوبی نشان دادند که مردم این کشور احساس غرور ملی بیشتری در موفقیت‌های ورزشی، تاریخ، علم و فناوری نسبت به سایر مقوله‌ها داشتند.

در جمع‌بندی پایانی باید گفت که مدل هفت‌عاملی غرور ملی با تأکید بر جایگاه ورزش نشان‌دهنده دسته‌بندی مناسبی از ابعاد مختلف غرور ملی است. این مدل هرچند ممکن است همه جوانب غرور ملی در یک کشور را شناسایی نکرده باشد، به توسعه ادبیات غرور ملی پرداخته است. از طرفی، نبود

---

1. Post materialist

2. Maslow

تحقیقات کافی در زمینه مسائل کلان جامعه‌شناختی ورزش لزوم بررسی این سازه را در ابعاد دیگر و در حوزه‌های مختلف ورزش ضروری می‌سازد. پیشنهاد می‌شود با استفاده از این مدل جایگاه غرور ملی در بین سایر ابعاد آن از دیدگاه افراد متفاوت جامعه و ذی‌نفعان مختلف ورزش بررسی شود.

منابع و مأخذ

۱. ابراهیم‌پور، داود؛ رسول‌زاده، میکائیل؛ شیخ‌الاسلامی، رقیه (۱۳۹۲). تقویت احساس عزت نفس همگانی جمعی (غرور ملی) مؤلفه‌ای تأثیرگذار در سیاست‌های مدیریت تنوع قومی، همایش قومیت و فرهنگ ایران اسلامی، تبریز، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، ص ۴۸-۴۳.
۲. آراسته، حمیدرضا (۱۳۷۷). رهبری و مدیریت در مراکز آموزش عالی کشور، تهران، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، ص ۱۸-۱۳.
۳. عیدی، حسین؛ رضائی‌نژاد، رحیم؛ عباسی، همایون (۱۳۹۰). چالش‌های ورزش همگانی و تفریحات سالم در مقابل ورزش نخبه در ایران و جهان، همایش ملی تفریحات ورزشی، آذرماه، تهران، ص ۷۳-۶۹.
۴. غفوری، فرزاد؛ قاسمی، حمید؛ خلیلی، علی‌اصغر (۱۳۹۰). اندازه‌گیری ملی‌گرایی به‌عنوان انگیزه هواداران تیم ملی فوتبال ایران، همایش ملی دانشجویان تربیت بدنی و علوم ورزشی، ۲۴-۲۵ آذرماه، تهران، ص ۵۲-۴۶.
۵. کلاین، پل (۱۳۸۱). راهنمای آسان تحلیل عاملی، ترجمه سید جلال صدرالسادات و اصغر مینایی، تهران، سمت، ص ۷۱-۶۹.
6. Chung K., Choe H. (2008). South Korean National Pride :Determinants, Changes and Suggestions. Asian perspective, 32(1). 99-127.
7. Coakley, J (2009). Sports in Society: Issues And Controversies in Sports in Society: Issues and Controversies. McGraw-Hill publication, pp. 439-470.
8. De Bosscher V., De Knop, P., van Bottenburg, M., Shibli, S., & Bingham, J. (2009). Explaining International Sporting Success. An International Comparison of Elite Sport Systems and Policies in Six Nations. Sport Management Review, 12, 113_136.
9. Denham BE (2010) correlates of pride in the performance success of United States athletes competing on an international stage. International Review for the Sociology of Sport 45(4): 457-473.

10. Doupona M., Coakley J. (2010). Complicating the Relationship between Sport and National Identity: the case of post-socialist Slovenia. *Sociology of Sport Journal*, (27) 4. 371 – 389.
11. Elling, A., Hilvoorde V, Van Den Dool R (2014). Creating or awakening national Pride through sporting success: A longitudinal study on macro effects in the Netherlands. *International Review for the Sociology of Sport* Vol. 49(2) 129–151.
12. Evans M., Kelly J (2002). National Pride in the Developed World: Survey Data from 24 Nations. *International Journal of Public Opinion Research*, 14(3). 303–338.
13. Hallmann K., Breuer C., Ku` hnreich B. (2013). Happiness, Pride and Elite Sporting Success: What Population Segments Gain Most From National Athletic Achievements? *Sport Management Review*, 16(2), 226–235.
14. Houlihan, B. (1997). Sport, National Identity and Public Policy. *Nations and Nationalism* 3 (1), 113-137.
15. Inglehart, R. (1997). *Modernization and Post Modernization*. Princeton, Princeton University, pp. 230-232.
16. Kavetsos G., Szymanski (2010). National Well-Being and International Sports Events . *Journal of Economic Psychology*, 31 (2), 158–171.
17. Lechner, F J (2007). Redefining National Identity: Dutch evidence on global patterns . *International Journal of Comparative Sociology* 48(4): 355–368.
18. Mazaheri M., Sadeghi A., Ganjavi A., Minakari M. (2009). A Comparative Study on National Pride among Iranians Who Live In Canada, Those Who Applied For Immigration to Canada and Tehran Residents. *National Identities Journal*, 11(4), 339 – 351.
19. Mower J (2012). London 2012: Olympic Success Is Key To National Pride. *BBC News World*, pp. 36-40.
20. Pawlowski T., Downward P., Rasciute S (2013). Does National Pride From International Sporting Success Contribute Towel Being? An international investigation. *Sport Management Review*, 17(3), 227–238.
21. Smith T W., Kim S (1998). National Pride in Cross-National and Temporal Perspective. NORC university of Chicago, *International journal of public opinion. Research*-18. PP. 127-136.
22. Smith T W., Kim S (2006). National Pride in Comparative Perspective. *International Journal of Public Opinion Research*, 18 (2), 127-136.
23. Topič M D., Coakley J. (2010). Complicating the Relationship between Sport and National Identity: The case of post-socialist Slovenia. *Sociology of Sport Journal*. 2010. 27(4): 371–389.
24. Van Hilvoorde, Elling A and Stokvis R (2010). How to Influence National Pride? The Olympic Medal Index as a Unifying Narrative. *International Review for the Sociology of Sport* 45(1) 87–102.